

Stat-kyrkareformen tio år:

”Svenska kyrkan klarade det ökade ansvaret”

I stort sett blev resultatet det man kunde tro. Det skriver Carl Gustaf von Ehrenheim, kyrkomötesordförande då reformbesluten togs, och Sören Ekström, generalsekreterare vid den tiden, med anledning av stat-kyrkareformens tioårsjubileum.¹

Vid årsskiftet fyllde millennieskiftets stat-kyrkareform tio år. Blev resultatet det vi trodde? Till stora delar är vårt svar ja.

Svenska kyrkan är oförändrat det som utlovades: ett evangelisk-lutherskt trossamfund, en öppen folkkyrka, som i samverkan mellan en demokratisk organisation och kyrkans ämbete bedriver en rikstäckande verksamhet. I debatten före reformen fanns många som befarade något annat.

Friheten i förhållande till staten har fullföljts i linje med den utveckling som påbörjats under 1980- och 1990-talen. Svenska kyrkans organ i församlingar, stift och på nationell nivå bär det fulla ansvaret för Svenska kyrkans ställningstaganden, internt och utåt.

Sjunkande andel medlemmar

Att den andel av invånarna som tillhör Svenska kyrkan sjunkit har inte kommit oväntat. Nedgången har pågått länge. 1970 var medlemsandelen 97 %, 2000 knappt 83 % och nu 73 %. Det kan jämföras med de prognoser som gjordes före reformen. En landade på 70-75 % 2005 och en annan på 74 % 2010.

Den sjunkande andelen har två förklaringar:

- Det har skett tydliga demografiska förändringar. De som är födda utomlands har blivit många fler. Generationer med hög medlemsandel har ersatts av generationer med en lägre medlemsandel.
- De aktiva utträdena har ökat. Sambandet med stat-kyrkareformen är inte särskilt tydligt. Utträdena är mycket mer komplexa och motiveras i hög grad av den egna ekonomin och bristande samhörighet med Svenska kyrkan.

---

¹ Publicerad i Kyrkans Tidning 12/2010 i något avkortad form.

Visst oroar nedgången, men det är inte rimligt att tro att vi i ett numera mångreligiöst land med försvagade kyrkliga traditioner skulle kunna ha ett medlemsantal som motsvarar 80 % av befolkningen.

Den lokala ekonomin

Ekonomin i församlingar och samfälligheter har trots ett minskat antal medlemmar varit stabil under tiden 2000-2008.

Intäkterna har ökat kraftigt, från 11,7 miljarder kronor till 16,3 miljarder, kyrkoavgifterna från 8,3 miljarder till 11 miljarder och prästlönstillgångarnas marknadsvärden har fördubblats.

Här är nog den framtid vi nu kan se mer oroande. De goda åren tycks inte ha använts för att bygga upp en buffert inför de sämre tider som förestår redan 2011 och 2012.

Gudstjänster och dop

Också gudstjänst- och dopstatistiken påverkas av de demografiska förändringarna. Här finns det ändå anledning att oroas.

Visserligen ligger antalet årliga gudstjänstbesök per medlem tämligen fast och visserligen döps 78 % av barn till föräldrar som är medlemmar i Svenska kyrkan (en siffra som ligger ganska nära de knappt 80 % som gällde 1970). Men det borde vara högre siffror. De egna medlemmarna är en grupp som är tillgänglig för församlingarna.

Strukturförändringar

Inför de nödvändiga strukturförändringarna fanns det en oro för att de skulle vara för svåra för Svenska kyrkan. Lokalplanet och stiftet fick uppgiften att verka för förändringarna. Man såg en risk för att närheten mellan församlingar och stift skulle göra indelningsfrågor för heta för stiftsstyrelserna.

Facit visar att strukturförändringarna gått förvånansvärt fort och dessutom, trots konflikter på några håll, mer smärtfritt än de flesta nog väntat sig:

- Antalet församlingar har 2000-2010 minskat med nästan 42 procent, från 2 517 till 1 467.
- Antalet samfälligheter har mer än halverats, från 611 till 286.
- Antalet pastorat har minskat med cirka 16 procent, från 1 081 till 911.

De kyrkliga valen

Också inför de kyrkliga valen fanns farhågor. På den punkten har nog de betänksamma fått rätt. Visserligen ökade valdeltagandet från 1997 års 10,2 procent till 14,2 procent år 2001. Förklaringen till det var enkel: Det var det första valet i kyrkans egen regi, Sverigedemokraterna deltog för första gången och hela systemet med politiska partier i kyrkliga val ifrågasattes i debatten. 2005 var deltagandet 12 procent och 2009 11,9 procent.

Vi menar att erfarenheterna talar för att valen bör förenklas och att de direkta valen bör minskas till förmån för indirekta val till i vart fall samfällighet och kyrkomöte. Ibland kan faktiskt indirekta val vara mer demokratiska och representativa, till exempel när valdeltagandet är mycket lågt.

Biskopsvalen

Många befarade också att den nya ordningen för biskopsvalen skulle leda till att dels enbart präster i det egna stiftet skulle väljas, dels att kvinnliga kandidater skulle missgynnas.

Också här har vi nu facit: Under åren 2000-2009 har 13 biskopar valts. Tio av de valda kom utifrån. Bara tre hade då valet hölls tjänst i stiftet. Tio män och tre kvinnor valdes. Bristande jämställdhet? Ja, men ett bättre resultat än regeringen tidigare åstadkommit. I kommande val kan man utgå från att en ny och stor generation kvinnor i Svenska kyrkan kommer att framträda som biskopskandidater.